

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 21 oktober 2008

Ö 1446-07

KLAGANDE

OS

MOTPART

Tillsynsmyndigheten i konkurser

Kronofogdemyndigheten

171 94 Solna

SAKEN

Arvode till konkursförvaltare

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut den 6 mars 2007 i mål Ö 4368-06

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

OS har yrkat att Högsta domstolen skall bestämma arvodet i marchFIRST Sweden Aktiebolags konkurs till 718 750 kr inklusive mervärdesskatt.

Tillsynsmyndigheten i konkurser har bestritt ändring.

SKÄL

Bakgrund

Genom beslut den 25 juni 2001 försattes marchFIRST Sweden AB i konkurs. Till förvaltare utsågs OS. I en framställning som kom in till tingsrätten den 15 januari 2002 begärde OS förskott på förvaltararvodet. Tillsynsmyndigheten avstyrkte framställningen. Sedan tingsrätten avslagit begäran överklagade OS till hovrätten. Tillsynsmyndigheten bestred ändring och hovrätten avlog överklagandet. OS överklagade beslutet till Högsta domstolen och yrkade bifall till sin framställning. Riksskatteverket tillstyrkte bifall till yrkandet. Genom beslut den 23 maj 2003 tillerkände Högsta domstolen OS yrkat belopp att utgå i förskott på hans arvode som förvaltare. (NJA 2003 s. 203.)

Rättegångskostnad i konkursärenden

Av 16 kap. 2 § första stycket konkurslagen (1987:672) framgår att rättegångsbalkens bestämmelser om tvistemål i tillämpliga delar gäller i konkursärenden om inte annat sägs i konkurslagen. Detta betyder såvitt

avser rättegångskostnader att bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken skall tillämpas om partsställningen är jämförbar med den som föreligger i vanliga dispositiva tvistemål, även om det antagits att reservationen ”i tillämpliga delar” innebär att det kan förekomma ganska många avsteg från eller modifieringar av rättegångsbalkens bestämmelser (jfr prop. 1986/87:90 s. 401 f.).

I 18 kap. 16 § rättegångsbalken föreskrivs att i mål där en myndighet för talan på det allmännas vägnar utan att talan avser tillvaratagande av statens eller någon annans enskilda rätt så skall, om annat inte är föreskrivet, bestämmelserna i 31 kap. tillämpas i fråga om rättegångskostnader. Enligt 31 kap. 2 § kan rätten i brottmål där den tilltalade frikänns besluta att denne skall få ersättning av allmänna medel för vissa rättegångskostnader om kostnaderna skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta tillvara sin rätt. Rätten till ersättning omfattar inte eget arbete.

I rättsfallet NJA 1985 s. 299 var frågan om en förvaltare var berättigad till ersättning för rättegångskostnader av vissa borgenärer som i hovrätt fört talan om förvaltarens entledigande.

En ledamot fann att förvaltarens yrkande om ersättning för rättegångskostnader borde lämnas utan bifall med motiveringen att förvaltaren inte yttrat sig i ärendet i hovrätten för egen del utan i kraft av sitt uppdrag som konkursförvaltare (annorlunda i NJA 1969 s. 337 som var en angelägenhet just mellan förvaltaren för egen del och konkursboet). Som sådan hade han i stället rätt till ersättning i form av förvaltararvode och detta oavsett om

besvärinstansens avgörande i själva saken gått honom emot eller inte.

Högsta domstolens majoritet fann emellertid att det arbete som förvaltaren nedlagt i anledning av rättegången fick anses utfört snarare i eget intresse än på grund av åliggandena som konkursförvaltare. Kostnaden för detta arbete borde därför inte som arvodeskostnad belasta konkursboet till nackdel för konkursborgenärerna i allmänhet. Däremot ansågs förvaltaren ha rätt till ersättning av de klagande borgenärerna för rättegångskostnader i hovrätten.

Förvaltararvode

OS framförde inte några anspråk på rättegångskostnader i 2003 års mål. Han har däremot tagit upp arbete som han utfört i förskottsmålet som en del av det arbete för vilket han begärt arvode som konkursförvaltare. Frågan är om rätten till förvaltararvode omfattar ersättning för hans arbete i förskottsmålet.

Enligt 7 kap. 8 § konkurslagen åligger det konkursförvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet. För sitt arbete har konkursförvaltaren rätt till arvode enligt bestämmelser i 14 kap. konkurslagen. Frågan om anspråk på arvode skall anses utgöra en ersättningsgill konkurskostnad beror på om åtgärden kan sägas ha fallit inom ramen för förvaltningen av konkursboet och därvid varit skäligen påkallad (jfr t.ex. Welamson och Mellqvist, Konkurs, 10 uppl., 2003, s. 208).

En konkursförvaltares arbete i anledning av en tvist om förskottsarvode kan inte anses falla inom ramen för en förvaltares allmänna skyldighet

enligt 7 kap. 8 § konkurslagen. OS kan inte heller genom de i förskottsmålet upprättade inlagorna sägas ha fullgjort någon sådan upplysningsskyldighet som är föreskriven i 7 kap. 9 § konkurslagen. Det arbete som han lagt ned i tvisten om förskottsarvodet får således anses utfört snarare i eget intresse än på grund av hans åligganden som konkursförvaltare. Kostnaden för OSs arbete i den processen bör därför inte såsom arvodeskostnad belasta konkursboet.

I avgörandet har deltagit: Justitieråden Johan Munck, Dag Victor (referent),
Torgny Håstad, Ella Nyström och Lena Moore (särskilt tillägg)
Föredragande revisionssekreterare: Ulrika Berg

	BILAGA TILL PROTOKOLL 2008-09-24	
		Mål nr Ö 1446-07

Justitierådet Lena Moore tillägger för egen del:

”Till vad som anges i Högsta domstolens beslut kan fogas att i ett fall som det förevarande inte heller ett yrkande från en konkursförvaltare om ersättning enligt reglerna om ersättning för rättegångskostnader som framställs inom ramen för handläggningen av förskottsfrågan torde kunna vinna bifall.

Högsta domstolen har slagit fast att tillsynsmyndigheten i mål om arvode och kostnadsersättningar för det allmännas talan och att en sådan talan inte gäller statens eller annans enskilda rätt. Högsta domstolen har därför med stöd av 18 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpat bestämmelserna i 31 kap. 2 § rättegångsbalken och har därvid konstaterat att, till skillnad från vad som gäller enligt 18 kap. rättegångsbalken, ersättning av allmänna medel inte kan utgå för förvaltarens eget arbete (NJA 1998 s. 857 och NJA 2000 s. 564).

Det är normalt heller inte möjligt för en konkursförvaltare att, genom att utföra sin talan genom ombud, utnyttja den möjlighet till ersättning av allmänna medel för ombudets arbete som finns i 31 kap. 2 § rättegångsbalken (se NJA 1998 s. 857 där Högsta fann att en konkursförvaltare, åtminstone när en tvist om förvaltarens rätt till arvode eller kostnadsersättning rör en avgränsad och föga komplicerad fråga, inte kan antas behöva biträde för att utföra sin talan).

Högsta domstolens praxis ger därmed vid handen att en konkursförvaltare i en situation som den förevarande, när han eller hon med framgång processat mot tillsynsmyndig-

heten, inte kan få ersättning för eget arbete vare sig av konkursboet eller av allmänna medel.

Om en konkursborgenär är motpart i processen har konkursförvaltaren däremot rätt till ersättning för eget arbete (NJA 1985 s. 299, se även NJA 1969 s. 337 där konkursboet förpliktades att ersätta konkursförvaltaren för rättegångskostnader). Det innebär alltså att frågan om en konkursförvaltare skall få ersättning för eget arbete i en förskotts- eller arvodestvist besvaras olika beroende på vem som är förvaltarens motpart.

Om den nu redovisade ordningen är lämplig eller inte är närmast en fråga för lagstiftaren att ta ställning till.”